

HET VOORKOMEN VAN DE BLAUWE KIEKENDIEF IN ZUIDOOST-BRABANT, 1975/76-1986/87.

Hans Cornelissen

Inleiding

Het verhaal van de Blauwe Kiekendief in Zuidoost-Brabant gaat niet meer over nesten en uitgevlogen jongen; het laatste paar broedde tot circa 1970 te Budel-Dorplein (Bakermans 1978).

Buiten het broedseizoen is de Blauwe Kiek een jaarlijkse bezoeker, zowel op doortrek als pleisterend. Het valt niet mee een eenduidig beeld te krijgen van de winteraantallen. De verschillen tussen opeenvolgende jaren zijn groot (vgl. Watson 1977, Schepers 1981, van Duin e.a. 1984, van Gompel 1984, van der Winden en Heijnen 1986). Maar ook binnen één winter is er niet altijd sprake van een vaste populatie, met name als er vorst of sneeuw in het spel is (Bekhuis e.a. 1987, Cornelissen 1987). Bovendien doorkruisen Blauwe Kiekendieven dagelijks winterjachtgebieden van enkele tientallen tot ongeveer 1000 ha grootte (Boedeltje & Zijlstra 1981), wat systematisch tellen tot een lastige opgave maakt.

In Zuidoost-Brabant moeten we vooralsnog proberen met veel losse waarnemingen en enkele "grote Wintervogeltellingen" inzicht te krijgen in het voorkomen van de Blauwe Kiekendief. Hierbij gaat de aandacht vooral uit naar het aantalsverloop over jaren en binnen jaren, de aantalsverhouding mannetjes/vrouwtjes, de grootte van de winterpopulatie, de ruimtelijke verdeling over het gebied en het voorkomen van slaapplekken.

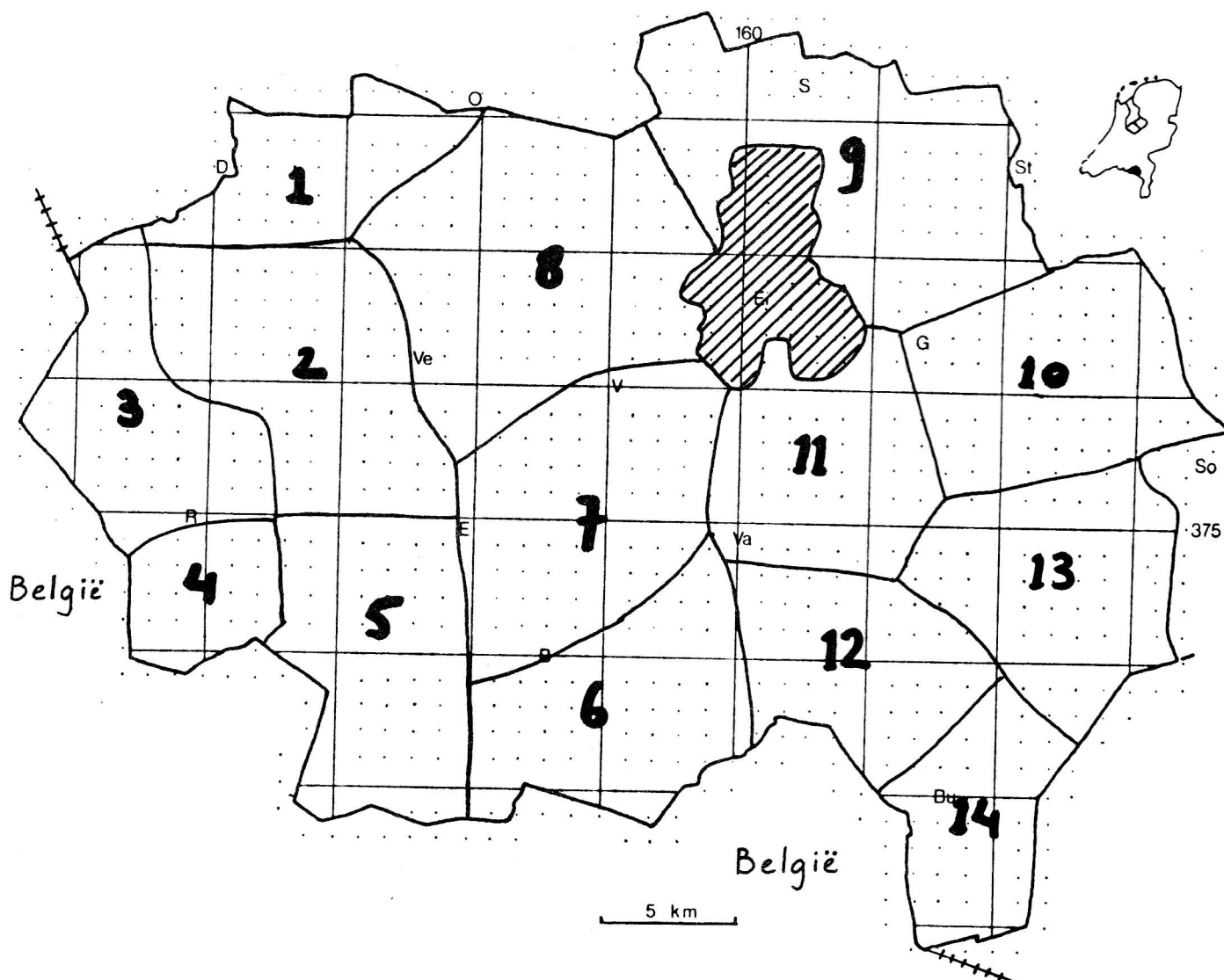
Het gebied

De omgrenzing van Zuidoost-Brabant (zie figuur 1) valt samen met die van het werkgebied van de Vogelwerkgroep de Kempen. Dit gebied is (subjectief) onderverdeeld in 14 Kiek-deelgebieden:

1. Omgeving Haghorst, Huygevoort, landgoed de Baest.
2. Landschotse Heide, Mispelendse (Goor en Flaes) en Neterselse Heide, Biezengoren, Heieinden, Hoogeloon, zuidelijk tot Hapert.
3. Landgoed de Utrecht (westelijk van de weg Reusel-Tilburg), Broekeling, Hoge en Lage Mierde, Hulselse Heide, zuidelijk tot Reusel.
4. Reuselse Moeren, Kroonven, oostelijk tot Bladel, noordelijk tot Reusel.
5. Boswachterij Hapert, Cartierheide, Pielis, Zwarte Horstweijer, Stevensbergen, noordelijk tot Hapert, oostelijk tot Luyksgestel.
6. Liskes, Vloeiweiden, Plateaux, Malpie, noordelijk tot Bergeijk/Valkenswaard, oostelijk tot Maastrichterweg.
7. Omgeving Riethoven, Steensel, Veldhoven, Knegsel, oostelijk tot Waalre, noordelijk tot Oerle/Broekenseind, westelijk tot Eersel.

8. Oirschotse Heide, Buikheide, Welschap, Achtse Heide, noordelijk tot Wilhelminakanaal, oostelijk tot E9 (Acht), westelijk tot Kleine Beerze.
9. Oud Meer Son, Ekkersweijer, Kamerven, Soeterbeek, Collse Zeggen, oostelijk tot Stiphout, zuidelijk tot Eindhovens Kanaal.
10. Strabrechtse Heide, Wolfsven, oostelijk tot Zuid-Willemsvaart, zuidelijk tot weg Heeze-Someren, westelijk tot spoorlijn.
11. Groote Heide bij Eindhoven, Visvijvers Valkenswaard, bossen Aalst-Waalre, Spinsterberg, zuidelijk tot weg Leende-Valkenswaard, westelijk tot Waalre, oostelijk tot spoorlijn.
12. Leenderbos, Grote Heide, Achelse Kluis, Soerendonks Goor, Leenderstrip, westelijk tot Maastrichterweg, oostelijk tot Gastel-Maarheeze-Leende (E9).
13. Sterksel, de Pan, Somerense Heide, Zevenhuizen, oostelijk tot bijna Someren, zuidelijk tot E9, noordelijk tot weg Heeze-Someren.
14. Budel-Dorplein, Loozerheide, Budel, oostelijk tot grens Limburg, noordelijk tot Gastel/Maarheeze.

Figuur 1. Studiegebied Zuidoost-Brabant. Beschrijving 14 deelgebieden zie tekst. Gearceerd: Eindhoven, bebouwde kom. R = Reusel, E = Eersel, Bu = Budel, So = Someren, S = Son, O = Oirschot, D = Dissen.

Werkwijze

Losse ("toevallige") waarnemingen van in totaal 1206 Blauwe Kiekendieven (waaronder waarschijnlijk veel dubbele waarnemingen van één vogel) werden verzameld van de periode 1975/76 tot en met 1986/87.

Omdat het aantal onafhankelijke waarnemers groot is, zal het aantal velduren relatief gunstig verdeeld zijn over de 12 opeenvolgende jaren, echter niet persé over de deelgebieden.

De min of meer gerichte slaapplaatstellingen op de Cartierheide (Cornelissen 1987) zijn buiten beschouwing gelaten, omdat deze het pakket toevalswaarnemingen zouden vertroebelen.

Geven de losse waarnemingen een indicatie van de relatieve aantallen in de verschillende (halve) maanden, de absolute populatiegrootte gedurende een zekere periode is als volgt benaderd. Per deelgebied zijn de aantallen "vaste" pleisteraars geschat voor de periodes november/december en januari/februari van iedere winter. Hierbij is voor iedere locatie het maximale aantal gelijktijdig waargenomen vrouwtjes/onvolwassen, resp. mannetjes genomen. Vogels, op meer dan 4 km afstand van elkaar genoteerd, zijn als verschillende individuen beschouwd. De aantallen vrouwtjes/onv. en mannetjes van de 14 deelgebieden opgeteld, geven voor iedere periode een maat voor de totale populatie. Voordeel van deze methode is, dat een "succesvol" bezoek aan een stiefkind-terrein nu net zo belangrijk kan zijn als tien bezoeken aan een natuurgebied van allure.

Verder werden gedurende januari 1984, 1985 en 1986 "Grote Wintervogeltellingen" georganiseerd door de PPD van Noord-Brabant (van der Winden & Heijnen 1986), waarbij naar schatting steeds ruim de helft van de totale oppervlakte aan agrarisch gebied in Zuidoost-Brabant geïnventariseerd werd.

Waar in het nu volgende gesproken wordt van "vrouwtjes", worden bedoeld de vrouwtjes en eerstejaars mannetjes; met "mannetjes" worden alleen de uitgekleurde mannetjes aangeduid.

Alle gegevens die in dit artikel zijn gebruikt zijn samengevat in de bijlagen 1 tot en met 4.

Resultaten en discussie

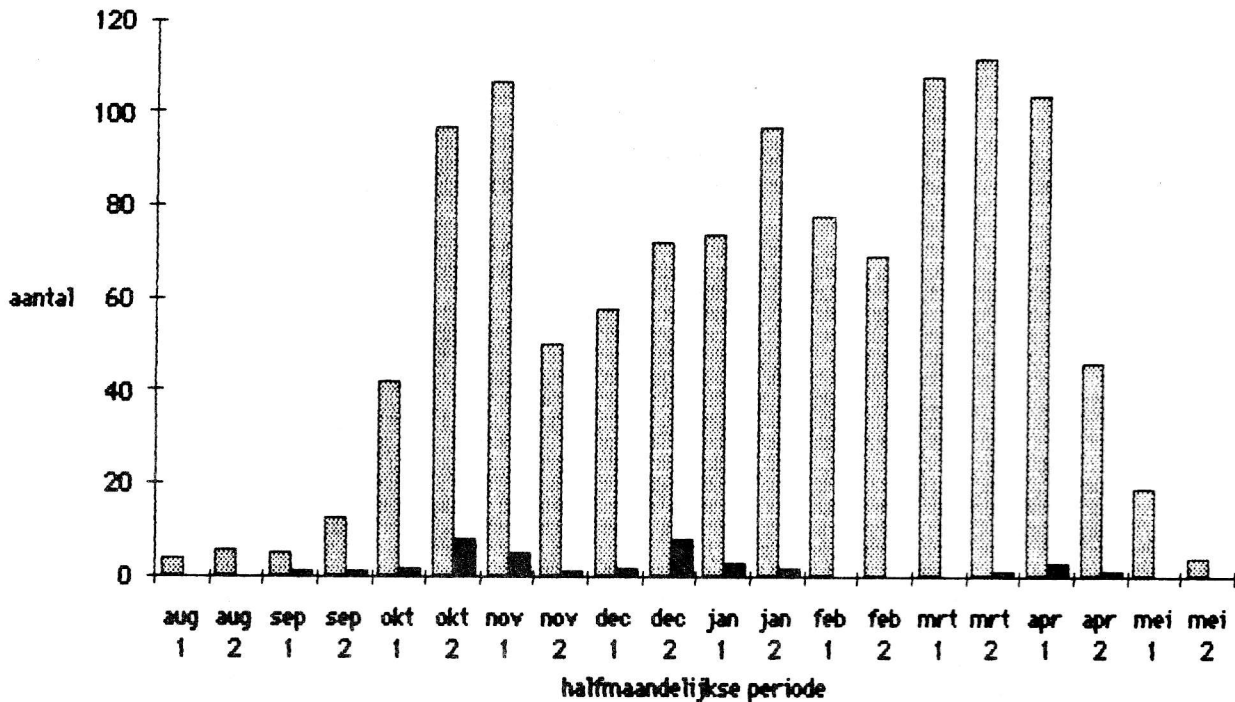
1. Aantalsverloop

Alle losse waarnemingen van Blauwe Kieken uit de periode 1975/76 - 1986/87 zijn gegroepeerd per halfmaandelijke periode (figuur 2, bijlage 1) en per winterhalfjaar (figuur 3, 4).

In figuur 2 vallen de pieken van laat-oktober/vroeg-november, resp. van maart/vroeg-april op, terwijl er een kleinere piek is rond laat-januari.

Vergelijken we dit met het Nederlandse patroon in de periode 1978/79-1982/83 (SOVON 1987), dan heeft de laatste slechts één piek, in december/januari. Bij dit verschil spelen twee punten een rol.

Figuur 2. Aantallen waargenomen Blauwe Kiekendieven per halfmaandelijke periode op basis van losse waarnemingen in de periode 1975/76-1986/87 (n=1206 ex). Trekkende vogels zijn in zwart weergegeven.

Ten eerste kunnen winters onderling sterk verschillen wat betreft aantalsverloop (zie bijlage 1) en kunnen enkele afwijkende winters het plaatje flink veranderen. Zo vindt SOVON (1987) bij hen als uitzondering, in 1982/83 dezelfde voor- en najaarspiek als in Zuidoost-Brabant. Het "gemiddelde" patroon is dus behoorlijk kunstmatig.

Belangrijker nog zijn de waarnemers zelf. Menig vogelaar prefereert het najaar (spectaculaire trek) en het voorjaar (broedseizoen) boven de vaak natte of koude, vogelarme winter. Het aantal in het veld doorgebrachte uren is navenant. Dit verschijnsel is bij de losse Brabantse waarnemingen ongetwijfeld sterker dan bij de gerichte SOVON-tellingen.

Het "strengewinter-effect" is al vaak benadrukt (Watson 1977, Schepers 1981, SOVON 1987, Cornelissen 1987). Hierbij moeten we overigens bedenken dat het voedselaanbod waarschijnlijk de directe drijfveer tot zuidwaarts vluchten is en niet vorst en sneeuw zelf. Daarom moeten we rekening houden met populatie-cycli van de veldmuis, het stapelvoedsel welke ook zonder sneeuw en ijs de Blauwe Kieken-stand kunnen beïnvloeden (Schipper 1973, Gerritsen 1983). Seizoen 1978/79 staat model voor een strenge winter. Niet alleen werden toen eind december/begin januari diverse doortrekkende Kieken gezien (Peeters en Voorn 1980): eind maart/begin april werden veel (pleisterende) vogels genoteerd (bijlage 1). Dit kan duiden op geleidelijke terugtrek van vogels die zuidelijk overwinterd hadden. Dit bovenop de winterpopulatie, die toch al aanzienlijk was (zie bijlage 4). Ook de strenge winters van 1984/85 en 1986/87 zijn terug te vinden in bijlage 1, als we weten dat op 4 januari 1985 resp. 10 januari 1987 de vorst inviel. De vorstperiode in 1985/86 is niet terug te vinden in de cijfers; misschien heeft de late aanvang ervan - begin februari - hier mee te maken.

Direkte trekgegevens van Blauwe Kiekendieven in Zuidoost-Brabant zijn schaars (figuur 2) en lijken het algemeen gevonden patroon te volgen (Glutz von Blotzheim e.a. 1971, Bijlsma 1976, Cramp & Simmons 1982): najaarstrek

vooral in oktober/begin november, bij vorst tot in januari; voorjaarstrek vanaf maart tot in mei, met een piek in april. In de maanden september-januari was 83% (n = 18) van de vastgestelde trekrichtingen zuidelijk of zuidwestelijk; in april werden slechts 4 trekkende vogels gezien, allen in noordelijke of noordoostelijke richting.

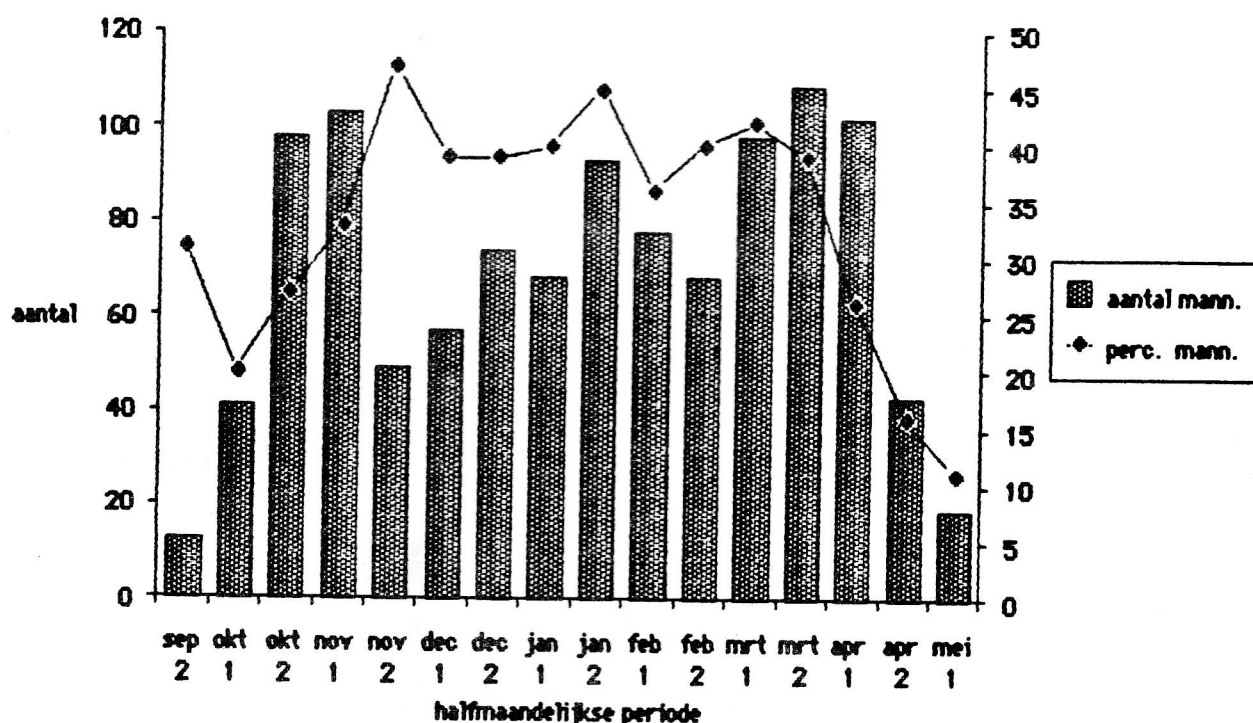
Hoewel nog maar pas als broedvogel verdwenen, lijkt de Blauwe Kiek Zuidoost-Brabant nu volledig te mijden in de zomermaanden. Noch in juni, noch in juli van de onderzochte jaren werden Blauwe Kieken gezien. Twee waarnemingen stammen nog van daarvoor:

28-6-1973 1 mannetje Strabrechtse Heide
30-6-1973 1 mannetje Malpie Valkenswaard

2. Geslachtsverhouding

Gebruikt wordt het percentage uitgekleurde mannetjes t.o.v. alle op geslacht gedetermineerde vogels. Bekijken we het percentage mannetjes door het jaar heen (figuur 3), dan zien we dat dit in oktober, begin november en april (ruien) beneden de 35% blijft, tegenover circa 40% in de winterperiode, met laat-november zelfs 47%.

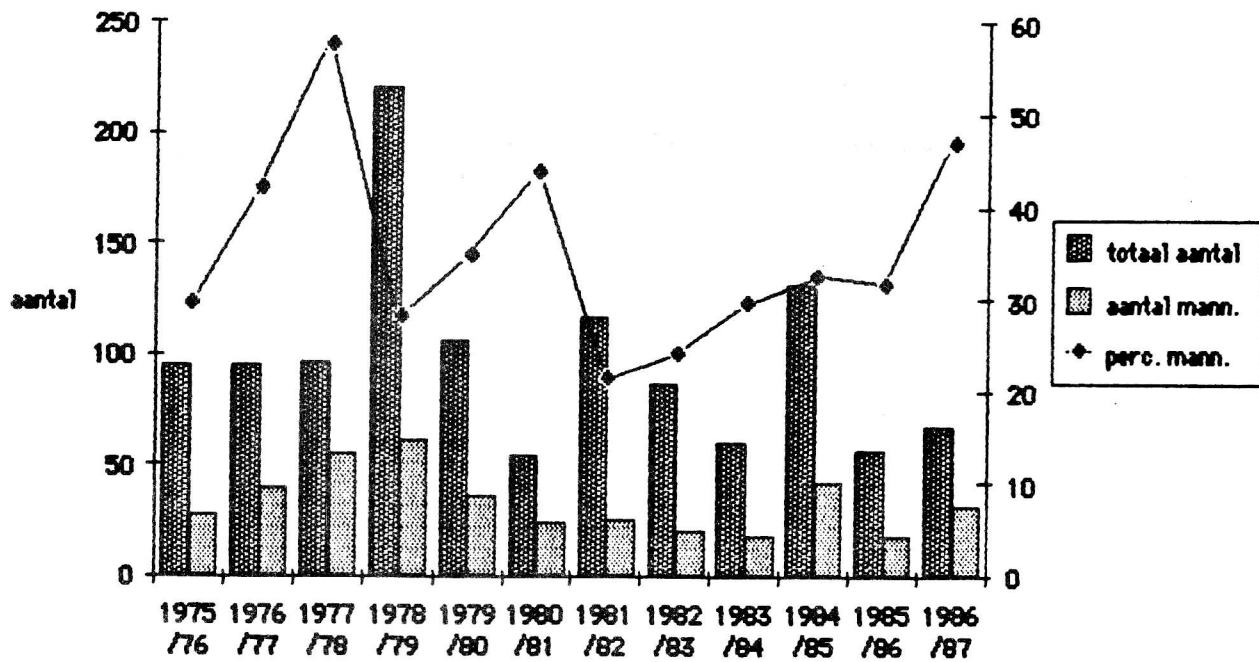
Figuur 3. Aantal en percentage uitgekleurde mannetjes per halfmaandelijke periode, 1975/76 - 1986/87.

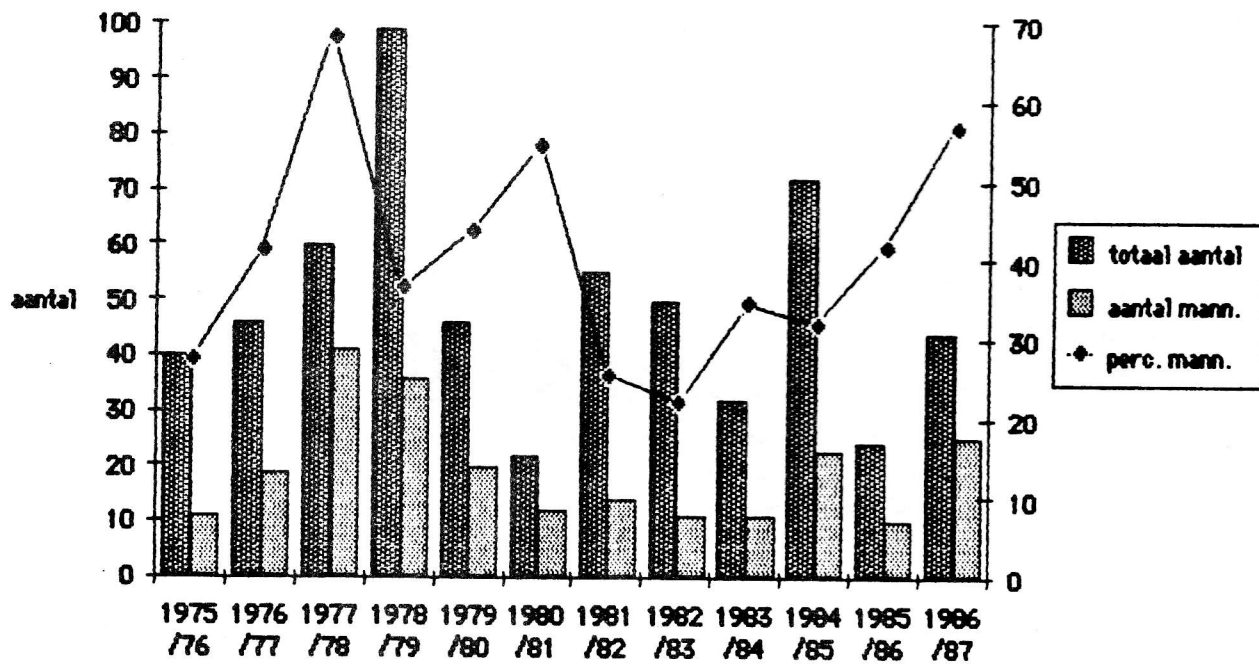
Deze getallen komen overeen met doortrekpieken van vrouwtjes resp. mannetjes, vrouwtjes bereiken in West-Europa de wegtrekpiek midden oktober, terwijl mannetjes deze pas midden november bereiken (Glutz von Blotzheim e.a. 1971).

Het aandeel mannetjes kan van jaar tot jaar sterk schommelen: van 22 tot 57% (gemiddeld 35%) als het volledige jaar meedoet, en van 22 tot 68% (gemiddeld 39%) over alleen de maanden november-februari (figuur 4, 5).

Figuur 4. Aantallen waargenomen Blauwe Kiekendieven in augustus t/m mei per seizoen, exclusief slaappleaats Cartierheide.

Figuur 5. Aantallen waargenomen Blauwe Kiekendieven in november t/m februari per seizoen, exclusief slaappleaats Cartierheide.

Alleen in Limburg zijn dergelijke percentages bekend : 30 - 40% mannetjes in de winters (november-maart) van 1977/78 t/m 1979/80 (Schepers 1981). In noordelijk Nederland lagen de percentages steeds beduidend lager (Schipper e.a. 1975, Boedeltje en Zijlstra 1981, Gerritsen 1982, Doevendans e.a. 1982). Van Duin e.a. (1984) vonden in de winters van 1978/79 tot en met 1981/82 slechts 9% mannetjes op een vaste slaappleats in Diemen. Echter de gegevens van de slaappleats op de Cartierheide (Cornelissen 1987) wijzen uit dat de geslachten-verhouding op de slaappleats niet representatief hoeft te zijn voor die van de totale populatie.

Doevendans e.a. (1982) melden dat de percentages mannetjes in Nederland toeneemt van noord naar zuid - mannetjes trekken immers eerder weg bij vorst of sneeuw. Dit lijkt te kloppen met de genoemde Nederlandse gegevens. Maar cijfers van de Belgische kust (van Gompel 1984), Groot-Brittannië (Watson 1977) en Duitsland (Glutz von Blotzheim e.a. 1971) wijzen er op dat binnen West-Europa de regionale verschillen een eventuele noord-zuid gradient geheel verstoren. Mogelijk spelen hierbij landschap en vegetatie (via prooi-aanbod) een rol. Zo vonden Schipper e.a. (1975) in Flevoland een duidelijk verband tussen geslachtenverhouding en vegetatiestructuur resp. vegetatie hoogte.

3. Populatiegrootte

Door de 14 deelgebieden apart te bekijken (zie Werkwijze) komen we per winter op een schatting van het aantal pleisterende individuen (zie bijlage 4). Hiervan benaderen waarschijnlijk de aantallen van de maanden januari/februari het dichtst de "vaste" winterpopulatie. In tabel 1 zijn deze getallen gemiddelden. Voor zowel de maanden november/december als januari/februari komen we zo op een jaarlijks totaal van 12 à 16 Blauwe Kieken in Zuidoost-Brabant.

Tabel 1. Gemiddelde aantallen pleisterende Blauwe Kiekendieven per winter in 14 deelgebieden (zie tekst en figuur 1), over de periode 1975/76-1986/87.

Deelgebied	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	Totaal
gemid. aantal exx. nov/dec	0	2.3	0.7	1.8	2.2	0.5	0.4	0.4	0.7	2.2	0.2	0.9	0.1	1.1	13.5
gemid. aantal exx. jan/feb	0	2.7	0.8	1.3	1.8	1.0	0.6	0.3	1.2	1.5	0.8	1.3	0.2	0.6	14.1
gemid. aantal nov - feb	0	2-3	1	1-2	2	1	0-1	0	1	2	0-1	1	0	1	12-16

De gehanteerde methode maakt dubbeltellingen mogelijk, met name door uitwisseling tussen deelgebieden onderling. Uit de gerangschikte losse waarnemingen en uit gegevens van de slaapplaats op de Cartierheide komt echter naar voren dat in niet te strenge winters langdurig bezochte winterjachtgebieden eerder regel dan uitzondering zijn. Boedeltje & Zijlstra (1981) vonden in Flevoland zelfs echte (verdedigde) jachtterritoria, mogelijk onder invloed van een optimaal gedekte tafel.

M.i. is er dan ook eerder sprake van een onderschatting van het werkelijke aantal, omdat niet ieder deelgebied in iedere periode bezocht is door vogelaars. Dit geldt met name voor deelgebieden die voor vogelaars minder spectaculair of ongunstig liggen, bijvoorbeeld deelgebieden Haghorst en Sterksel, of die pas later "ontdekt" zijn, zoals Budel-Dorplein. Hoe gemakkelijk vogels gemist worden blijkt uit de PPD-tellingen: Alle 6 resp. 3 vogels, genoteerd in januari 1984 resp. januari 1986, waren "nieuw" voor tabel 1. (De 8 PPD-Kieken in januari 1985 zitten allen vermoedelijk wel bij de losse waarnemingen.)

Met deze wetenschap lijkt een schatting van 20 Blauwe Kiekendieven in een doorsnee winter niet ver van de waarheid. Tijdens een inventarisatie in januari 1982 van 45000 ha open terrein in het onderzochte gebied, ongeveer driekwart van het totaal aan open terrein, werden 16 Blauwe Kieken geteld (11 vrouwtjes, 5 mannetjes) (Neyts 1982). Ook dit duidt op een totaal aantal van ongeveer 20.

4. Verspreiding binnen Zuidoost-Brabant

Uit Tabel 1 en bijlage 4 blijkt dat de Blauwe Kiekendieven niet gelijkmatig verdeeld zijn over de verschillende deelgebieden. Hoewel vogelaars graag en vaak op heidevelden met vennen komen en deze gebieden dus verreweg het best onderzocht zijn, lijken (!) ook de Kieken zelf een voorkeur voor deze terreinen te hebben. De deelgebieden "Landschotse Heide" (nr. 2), "Cartierheide" (nr. 10) en Budel-Dorplein (nr. 14), scoren dan ook beter dan het ook vaak doorkruiste "Riethoven" (nr. 7). Binnen de genoemde deelgebieden met heideterreinen is het overgrote deel van de waarnemingen bovendien van op of direct rond de heide.

Het lage aantal in het deelgebied "Buikheide/Oirschotse Heide" (nr.8) kan te maken hebben met lage vogelaarsdichtheid en met vogelvijandige militaire kapriole op de Oirschotse Heide. De deelgebieden "Haghorst" (nr. 1) en Sterksel (nr. 13) kunnen zoals gezegd zwaar onderteld zijn.

Dat de bebouwde kom van Eindhoven kiek-onvriendelijk is behoeft geen uitleg. De enige waarneming van een jagende vogel alhier had alles te maken met de lange, strenge vorstperiode:

17-2-1979

1 ex. Evoluon Eindhoven.

Dat Blauwe Kieken Brabantse sneeuw mijden bleek al op de slaapplaats op de Cartierheide (Cornelissen 1987). Sneeuwvrije "eilandjes" landbouwgebied in een wit Zuidoost-Brabant blijken Blauwe Kieken (samen met andere roofpieten) dan ook te stuwen naar die doorgaans weinig interessante plekjes, bijvoorbeeld langs de Keersop en nabij de Reuselse Moeren in februari 1979 (Peeters 1979, Peeters & Voorn 1980).

5. Slaapplaatsen

In onderstaande lijst van terreinen die éénmalig of vaker als slaapplaats gebruikt zijn, zijn waarschijnlijke slaapplaats-waarnemingen (waarnemingen in de schemering) met een ? aangeduid en zekere met een * :

- a. Cartierheide
* 1975/76-1982/83 jaarlijks 2-4 (max 14) exx (zie Cornelissen 1987)
- b. Grote Heide bij Achelse Kluis
? 27 feb-27 mrt 1976 3 vrouwtjes
- c. Malpie
? 19-3-1977 1 mannetje
- d. Oirschotse Heide
* mrt/apr 1987 1 vrouwtje
- e. omgeving Achtse Heide/Welschap (agrarisch)
* sep 1984 1 vrouwtje
* 13-1-1985 3 mannetjes, 1 vrouwtje
- f. Strabrechtse Heide
? mrt/apr 1979 1 mannetje , 1 vrouwtje
? 7-20 mrt 1983 1 vrouwtje
* 29-10-1983 3 mannetjes, 1 vrouwtje
* 4-21 nov 1984 1 mannetje, 1 vrouwtje
- g. Landschotse Heide
? 4 nov-7 dec 1979 1 mannetje, 2 vrouwtjes
? 5-31 jan 1984 1 vrouwtje
? 28 okt-1 dec 1984 1 vrouwtje
? 3-2-1985 3 vrouwtjes
- h. Budel-Dorplein
? 1-4-1982 1 vrouwtje
- i. De Bus bij Reusel (agrarisch)
? 31-1-1987 1 mannetje

Afgezien van de min of meer vaste winterslaapplaats op de Cartierheide is er nog steeds weinig duidelijkheid over het belang van de overige zuidoost-brabantse slaapplaatsen. In ieder geval blijken dus ook de Oirschotse Heide, de Achtse Heide, de Strabrechtse Heide, en zeer waarschijnlijk ook de Landschotse Heide, als slaapplaats dienst te doen of gedaan te hebben. Verschillende andere staan als potentieel op de lijst. Dat heidevelden ook 's nachts een belangrijk biotoop vormen lijkt uit de gegevens afleesbaar, maar ook hier weer is voorzichtigheid geboden i.v.m. slaaptrek van vogelaars naar deze gebieden. Aanvullende gegevens zijn bijzonder welkom!

Conclusies

Het forse aantal losse waarnemingen heeft ons een stap vooruit geholpen naar inzicht in aantalsverloop, geslachtenverhouding en populatiegrootte van de

Blauwe Kiekendief in Zuidoost-Brabant. Degelijk georganiseerde simultaantellingen op potentiële slaappleatsen zouden het beeld nauwkeuriger en betrouwbaarder kunnen maken. Om inzicht te verkrijgen in de rol en het belang van de verschillende landschapstypen en vegetatiestructuren voor de Blauwe Kiek, en in de grootte van het jachtgebied, zouden detailstudies nuttig zijn. De nadruk moet dan liggen op intensieve studie van het (jaag)gedrag en terreingebruik van een beperkt aantal vogels. Schipper e.a. (1975) en Boedeltje & Zijlstra (1981) helpen ons hiermee goed op weg.

En verder moeten we zorgen dat deze prachtige vogel na zo'n 20 saaie zomers gauw weer eens een nest komt bouwen in het Brabantse Land!

Dankwoord

Alleen door de bereidheid van velen om hun logboeken door te ploeteren en de gegevens op te sturen, heeft dit verslag zin gehad. Bedankt dus, Ernest van Asseldonk, Ad van Asten, Marco Bakermans, Ruud Bossong, Ruud Bouwmans, Fred Geven, Paul van Gils, Piet van Happen, Tom Heijnen, Henk Hendriks, Wim le Mair, Henk Moller-Pillot, Dimitri Montfoort, C.L. Mulder, Henk Munsters, Lex Peeters, Hein Prinsen, Ben de Ruyter, Gert Sanders, Noël Shilcock, VWG- de Kempen - archief - medewerkers, Edwin van de Werf, Jan van der Winden, Jan Wouters, Pieter Wouters en Piërre van de Wielen.

Speciaal wil ik Jacques van Kessel en Tom Heijnen bedanken voor het opzoeken van literatuur; Tom bovendien voor het kritische doornemen van de tekst.

Literatuur

- Bakermans, M. 1987. Blauwe Kiekendief (*Circus cyaneus*). Blauwe Klauwier 4 (7): 40 - 41
- SOVON 1987. Atlas van de Nederlandse vogels. SOVON, Arnhem.
- Boedeltje, G. & M. Zijlstra. 1981. Territorialiteit, biotoop- en voedselkeuze bij de Blauwe Kiekendief *Circus cyaneus* in de winter. Limosa 54: 73 - 80.
- Bijlsma, R. 1976. Ongestuwde trek van roofvogels (Falconiformes) in het binnenland. Wageningen - Hoog.
- Cornelissen, H. 1987. Slaapplaats van Blauwe Kiekendieven op de Cartierheide, Zuidoost-Brabant. Roodborsttapuit 5 (2/3): 22 - 34.
- Cramp, S. & K.E.L. Simmons. 1982. Handbook of the birds of Europe, the Middle East and North Africa. II: Hawks to Bustards. Oxford University Pres.
- Doevendans, J.A.J.P. e.a. 1982. Roofvogeltelling in Nederland in januari 1982. Limosa 55: 121 - 124
- Duin, G. van e.a. 1984. Gemeenschappelijke slaapplaats van Sperwers *Accipiter nisus*, Smellekens *Falco columbarius* en Blauwe Kiekendieven *Circus cyaneus*. Limosa 57: 97 - 103.
- Gerritsen, G.J. 1982. Blauwe Kiekendieven in de IJsseldelta. Natura maart 1982: 45 - 47.
- Glutz von Boltzheim, U.N, K.M. Bauer & E. Bezzel. 1971. Handbuch der Vögel Mitteleuropas. Band 4: Falconiformes. Frankfurt.
- Gompel, J. van. 1984. Het voorkomen van de Blauwe Kiekendief *Circus cyaneus* aan de Belgische kust tijdens de winter. Wielewaal 50: 377 - 387.
- Neijts, F. 1982. Roofvogels in de Kempen. VWG de Kempen, publ. nr. 8. Eindhoven.

- Peeters, L. 1979. Groot aantal roofvogels pleisterend bij 't Goor te Reusel. *Blauwe Klauwier* 6 (5): 25 - 26.
- Peeters, L. & P. Voorn 1980. Verslag strenge winter '78-'79. *Blauwe Klauwier* 6 (1): 4 - 20.
- Schepers, F. 1981. Het voorkomen van de Blauwe Kiekendief in Limburg in de winters 1977/'78 t/m. 1979/'80. *Vogelvlucht* 4 (1): 2 - 16.
- Schipper, W. 1973. Over het voorkomen van Kiekendieven in Flevoland in 1971 en 1972. *Limosa* 46: 67 - 71.
- Schipper, W.J.A., L.S. Buurma & Ph. Bossenbroek. 1975. Comparative study of hunting behaviour of wintering Hen Harriers *Circus cyaneus* and Marsh Harriers *Circus aeruginosus*. *Ardea* 63: 1 - 29.
- Watson, D. 1977. The Hen Harrier. Poyser, Berkamsted.
- Winden, J. van der & T. Heijnen. 1986. Resultaten van de wintervogeltelling in januari 1986. *Roodborsttapuit* 5 (2/3): 115 - 131.

adres : Prof L. Fuchslaan 19, 3571 HD Utrecht. Tel. 030 - 716174.

Bijlage 1. Losse waarnemingen van Blauwe Kiekendieven in Zuidoost-Brabant per winter en per halve maand.

a = dag 1-15, b = dag 16-31.

Per vakje staat linksboven het aantal vrouwtjes/juvenielen, rechtsboven het aantal mannetjes, middenonder het totale aantal waargenomen vogels.

	september		oktober		november		december		januari		februari		maart		april		mei	
	a	b	a	b	a	b	a	b	a	b	a	b	a	b	a	b	a	b
1975/76	0	1	1	2	1	4	6	1	3	5	2	1	11	5	9	5	1	1
			3	0	1	4	7		8	3	2	13	19	11	16	4		
1976/77	1	1	5	6	5	1	1	2	2	2	10	7	3	7	2	8		
	1	1	5	9	6	0	5	3	6	20	8	6	11	11	3	0		
1977/78	0	0	3	6	1	6	3	5	4	1	2	3	3	5	1	1		
			3	10	7	7	8	9	5	5	4	15	8	8	6	1		
1978/79	1	2	9	1	7	3	4	5	7	3	8	1	11	3	22	3	2	
	1	3	12	14	14	4	9	15	13	10	27	14	16	25	26	10	3	2
1979/80	1	1	5	1	4	2	4	3	3	2	1	1	1	2	2	2		
	2	1	7	18	10	3	7	13	9	2	6	5	3	11	5	2	2	
1980/81	0	0	2	1	2	5	2	3	3	1	1	1	2	6	3	2		
			3	5	7	3	5	0	3	4	2	1	10	5	5	2		
1981/82	1	0	1	7	5	1	5	1	9	2	6	5	8	4	14	2	1	1
	1	0	1	8	6	4	7	13	11	11	2	2	12	13	16	8	1	1
1982/83	0	0	3	1	18	8	2	3	3	1	2	3	6	2	2	2	1	1
			4	13	26	10	2	3	3	1	2	3	8	3	4	3	2	
1983/84	0	0	8	3	3	3	2	4	1	3	2	6	4	2	1	1	1	1
			0	11	6	0	2	7	1	5	9	2	6	9	0	1	1	1
1984/85	1	5	2	1	14	2	4	2	6	6	8	5	5	5	2	2	3	3
	1	7	2	14	16	10	6	5	12	14	8	3	10	10	4	7	3	
1985/86	0	0	2	2	3	2	2	6	2	1	1	2	1	1	8	4	4	4
			4	2	5	5	2	7	2	2	0	2	2	3	13	4	4	
1986/87	0	1	1	0	6	1	0	0	4	9	13	3	3	3	6	3	1	1
			0	1	7	0	0	0	4	22	8	3	3	4	9	5	1	

Bijlage 2. Samenvatting van alle waargenomen Blauwe Kiekendieven (exclusief slaapplaats Cartierheide) in Zuidoost-Brabant, 1975/76 - 1986/87.
 % Mannetjes is tussen haakjes geplaatst bij een kleine steekproef (n<40).

	'75/76	'76/77	'77/78	'78/79	'79/80	'80/81	'81/82	'82/83	'83/84	'84/85	'85/86	'86/87
Totaal aantal exx. aug. - mei	95	95	97	221	106	55	117	87	61	132	57	68
Aantal mannetjes aug. - mei	28	40	56	62	37	24	25	21	18	43	18	32
Aantal vrouwtjes/juv. aug. - mei	58	46	43	144	59	27	90	63	41	88	37	38
% Mannetjes aug. - mei	33	47	57	30	39	47	22	25	31	33	33	45
Aantal mannetjes nov. - febr.	11	19	41	36	20	12	14	11	11	23	10	25
Aantal vrouwtjes/juv. nov. - febr.	29	27	19	63	26	10	41	39	21	49	14	19
% Mannetjes nov. - febr.	28	41	68	36	43	(55)	25	22	(52)	32	(42)	57

Bijlage 3. Percentage uitgekleurde mannetjes per halfjaarlijkse periode.
 a = dag 1-15, b = dag 16-31.
 Bij kleine steekproef ($n < 40$) is het % mannetjes tussen haakjes vermeld.
 Middenonder het totale aantal waargenomen vogels.

	september		oktober		november		december		januari		februari		maart		april		mei		Totaal
	a	b	a	b	a	b	a	b	a	b	a	b	a	b	a	b	a	b	
n (aantal exemplaren)	13		41	98	103	49	57	74	68	93	78	68	98	109	102	43	19		1164
% mannetjes	(31)		20	27	33	47	39	39	40	45	36	40	42	39	26	16	(11)		36

Bijlage 4. Geschatte aantallen pleisterende mannetjes en vrouwtjes per deelgebied (zie figuur 1), over 12 winters. Per vakje geldt de bovenste regel voor november/december, de onderste regel voor januari/februari. Individuen van onbepaald geslacht zijn in het midden van een vakje genoteerd. Individuen, alleen waargenomen tijdens PPD-tellingen zijn met een * gemerkt.

Winterperiode Deelgebied	'75/76 mm vv	'76/77 mm vv	'77/78 mm vv	'78/79 mm vv	'79/80 mm vv	'80/81 mm vv	'81/82 mm vv	'82/83 mm vv	'83/84 mm vv	'84/85 mm vv	'85/86 mm vv	'86/87 mm vv
1 Haghorst, de Baest												
2 Landschotse Heide, Hoogeloon	1 2 1-2 2	1 1-2	2 1-2	1 2 2 2	1 2 2 1	1 1 2	1 2 1 1	2 2-3 1 1	2 1 1 2	1 2 1 3	1 1 1 1	1 1
3 De Utrecht-west, Reusel-noord	1 1 1	1 1 1		1 1 1 1	1 1 1 1-2	1-2	1	1		1 1		2 1
4 Reuseise Moeren, Kroonven	1 1 1		2 1 1 1	1 1 1 3	1 1 1 1	1 1 2	2 1 1 1	1 1 1 1	1* 1 2	3 1 2	2 1 2 2	1 2 2 2
5 Cartierheide, Piels	1 1-2 2 1	1 1 1 1	3 1 1-2 1	2-3 2-3 1 1	2 2 1-2 1	2 1 1 1	1 1 1 1-2	1 1 1 1	1 1 1 1	1 1 1 1	1 1 1 1	1 2
6 Liskes, Malpie, Plateaux	2 1	1 1	1 1 1 1	1 1 1 1	1 1 1	2 2	2	1 1	1 1	1		
7 Riethoven, Knegsel	1 1	1	1 1	1 1			1			1		1 1
8 Buikheide, Oirschotse Heide	1			1 1	1		1 1	1	1*	2 1		
9 Ekkersveijers, Collse Zeggen		1 1 1	1 1 2 2	1-2 2 2	1 1	1	2 1 1	1	1	2 2 1 1	1 1 1 1	1 1
10 Strabrechtse Heide, Lierop	1 1 1 1	1 1 1 1	1 1 2 1	1 1 1 1	1 1 1 1	1 1 1 1	1 2 1 1	2 4 2 1	1 1 1 1	1 2 1 1-2	1 1 1 1	1 1
11 V'waardse Visvijvers, Gr.Heide Eindhoven	1 1	1 1			1 1 1 1	1 1 1	1 1 1	1	1		1 1 1 1	1 1
12 Leenderbos, Grote Heide	2 1 1 3	1 1-2 1 1	1 1 1 1	1 1 3 1	1 1 1		1	2 1-2	1 1	1 1	1* 1	1 1
13 Sterksel, de Pan							1		1*		1 2*	1 1
14 Budel-Dorplein, Budel				3 1	1 1 1	1 1 2	2 1 1 1	1 1 1 1	1 1 3*	2 1 1	2 1	
Totaal nov.-dec. Totaal jan.-feb.	14-15 14-15	9 15-17	14 10-12	17-20 27	13 13-14	11-12 10	17 15-16	22-24 6	9 14	13 21-22	11 8	4 18